

اختلال شخصیت پارانویید در زندگی زناشویی

حسین عباسی لاهیجانی

دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی دانشگاه شهید باهنر کرمان

ho.abbasi.00@gmail.com

خلاصه

زندگی زناشویی از آن جایی که می‌تواند سبب ساز سلامت یک جامعه و یا دوری آن جامعه از بهزیستی باشد از اهمیت فراوانی برخوردار است. عوامل مختلفی می‌توانند زندگی زناشویی و رابطه زن و شوهری را به خطر بیندازند که از مهم‌ترین آن‌ها، می‌توان به وجود شخصیت پارانویید در یکی از زوجین اشاره کرد. اختلالات شخصیت اساساً در روابط میان فردی خود دچار مشکل هستند و اینگونه مشکل‌آفرینی‌ها می‌تواند به رابطه زناشویی فرد نیز گسترش پیدا کند. اختلال شخصیت پارانویید یکی از انواع اختلالات شخصیت است که شخص پیوسته به دیگران بدبین بوده و اعتماد کردن به دیگران برای او دشوار است و ممکن است برای چک کردن همسر و اطمینان بخشی از عدم خیانت همسرشان، به رفتارهایی از جمله نصب دوربین‌های نظارتی در خانه متوسل شوند. تحقیق حاضر به منظور شناخت و درک بهتر الگوی رفتار افراد دارای اختلال شخصیت پارانویید در ارتباط با همسران خود می‌باشد و با بررسی مقالات داخلی و خارجی مرتبط با پارانویید در حوزه زناشویی نمایه شده در پایگاه داده گوگل اسکالر سعی در نشان دادن رفتارهایی است که این افراد به طور مشخص در ارتباط با همسرانشان از خود بروز می‌دهند. بنابراین پژوهش از نوع مروری می‌باشد و می‌تواند منبع مناسبی برای فهم و بینش بیشتر پژوهشگران و زوج درمانگران در ارتباط با این اختلال باشد که با تشخیص زود هنگام و برنامه ریزی جهت آگاهی و آموزش زوجین، از رابطه پر اهمیت زن و شوهری مراقبت گردد.

کلمات کلیدی: اختلال شخصیت پارانویید، زندگی زناشویی

۱. مقدمه

ارتباط با همسر در بسیاری از بزرگسالان از مهم‌ترین روابط در طول زندگی محسوب می‌شود که در صورت رضایت بخش بودن آن می‌تواند پیش‌بین بهزیستی روان‌شناختی، سلامت جسمانی و رضایت از زندگی همسران باشد [۱]. تضعیف رابطه زناشویی می‌تواند پیامدهای ناگوار فراوانی برای همسران و اطرافیان آن‌ها به دنبال داشته باشد. تحقیقات مختلفی جهت بررسی عوامل موثر بر تضعیف رابطه زناشویی انجام شده است و به نظر می‌رسد همسران مبتلا به اختلالات شخصیتی از جمله اختلال شخصیت پارانویید به شیوه‌ای اساسی در ایجاد روابط مشکل‌ساز با همسر خود نقش دارند به شکلی که در تحقیقی مشخص شد ۲۴.۹ درصد از افراد همسر آزار، همزمان دارای اختلال شخصیت پارانویید بوده‌اند [۲، ۳].

در حقیقت شخصیت‌الگویی از صفات نسبتاً پایدار و ویژگی‌های منحصر به فرد است که به رفتار فرد یکنواختی و فردیت می‌بخشد [۴]. در آخرین نسخه تجدید نظر شده راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی که زبانی مشترک و استاندارد برای دسته‌بندی اختلال‌های روانی جهت استفاده روانشناسان ارایه می‌دهد، اختلالات شخصیت را الگویی بادوام از رفتار و

تجربه درونی می‌داند که از آنچه فرهنگ و جامعه انتظار دارد بسیار متفاوت است و از نوجوانی و یا اوایل بزرگسالی شروع شده و فراگیر و انعطاف‌ناپذیر است و در طول زمان ثبات دارد و به رنج و نابسامانی منجر می‌شود و آن‌ها را در سه دسته کلی قرار می‌دهد که دسته اول شامل اختلال شخصیت پارانویید، اسکیزوپید و اسکیزوتایپال می‌شود که همه آن‌ها به رفتارهای عجیب و غریبشان معروف هستند که شخصیت پارانویید با ویژگی‌هایی مثل شک مداوم و سوء ظن به دیگران شناخته می‌شوند [۵]. به طور مشخص تر اختلال شخصیت پارانویید یک بیماری روانی است که در آن فرد پارانویید به دیگران بی‌اعتماد شده و به آنها شک می‌کند [۶].

همانطور که بیان شد اختلال شخصیت پارانویید اختلالی به رسمیت شناخته شده می‌باشد که همچون دیگر اختلالات شخصیت، روابط با دیگر افراد را از جمله رابطه بسیار مهم با همسر را تحت تاثیر قرار می‌دهد به شکلی که فرد پارانویید افکار پارانوییدی خود را به خانه و نسبت به شریک زندگی خود گسترش می‌دهد و رفتارهایی را بروز می‌دهد که در نتیجه آن، ضربه‌های جبران‌ناپذیری به رابطه زناشویی وارد می‌شود. از این رو تحقیق پیش رو با بررسی مقالات مختلف به طور دقیق و اختصاصی سعی در نشان دادن نمود رفتاری افراد دارای اختلال شخصیت پارانویید در روابط با همسرانشان انجام شده است.

۲. نمود های اختلال شخصیت پارانویید در زندگی زناشویی

افراد پارانویید دارای سوء ظن نسبت به همسر خود می‌باشند. آن‌ها همیشه به دنبال پی بردن به انگیزه انجام کارها توسط همسرانشان می‌باشند. این افراد به سختی به همسرانشان اعتماد می‌کنند و اغلب از اینکه به آن‌ها خیانت شود بسیار واکنش دارند؛ ترس از خیانت مانع اعتماد آن‌ها می‌گردد [۲]. آن‌ها ممکن است به طور مکرر در مورد وفاداری جنسی شریک زندگی خود دچار سوء ظن غیرقابل توجیه شوند. آن‌ها در زندگی مشترک خود سعی می‌کنند کارگاه شوند، تلفن‌های همراه را بررسی کنند، دوربین‌ها و دستگاه‌های نظارتی نصب کنند و همسران خود را پیوسته زیر نظر بگیرند [۷]. به این ترتیب، ترس و ناامنی ناشی از رفتار دوری از شریک زندگی ممکن است منجر به اعتقاد غیرمنطقی به خیانت شود. اعمال همسر در پرتو احساساتی که القا شده است تفسیر می‌شود. اعتقاد به خیانت شریک زندگی باعث ترس و خشم می‌شود و این باور به صورت ناخودآگاه تداوم می‌یابد [۸].

خشم و خصومت از دیگر ویژگی‌های فردی است که به اختلال شخصیت پارانویید دچارند. این افراد اغلب احساس می‌کنند همسرانشان قرار است به آن‌ها آسیب برسانند و با احساس تهدید و نگرانی نسبت به آن‌ها زندگی می‌کنند و تصور می‌کنند دیگران کارهای آن‌ها را زیر نظر می‌گیرند. آن‌ها به علت بی‌اعتمادی شدید و ترس از نیت‌های شوم دیگران، به محض بروز هر نشانه‌ای از عدم وفاداری یا رفتار مشکوک، به شدت واکنش نشان می‌دهند و با تندی با همسرشان صحبت کنند. به عبارتی، این افراد ممکن است در ذهن خود تصاویری از آسیب و خیانت بسازند که هر گونه صحبت یا عمل همسرشان را به آن‌ها مرتبط می‌کند. به عنوان مثال، احساسات شدید و غیرمنطقی می‌تواند منجر به این شود که فرد پارانویید فکر کند همسرش قصد دارد با اقداماتی مانند دادن غذای مسموم به او یا افشای اطلاعات شخصی و زناشویی، به او آسیب برساند. این افکار نه تنها در او احساس ترس و ناامنی ایجاد می‌کند بلکه او را از احساس آزادی دور کرده و به سمت کینه‌توزی و انتقام‌جویی سوق می‌دهد. در نتیجه، این افراد در تلاشند تا از خود دفاع کنند و گاهی این تلاش‌ها به صورت رفتارهای خصمانه و تند بروز می‌کند [۲].

افرادی که افکار پارانوییدی دارند معمولاً به سختی ایده‌ها و دیدگاه‌های خود را تغییر می‌دهند. این افراد به‌طور قابل توجهی به نظرات و عقاید خود پایبندند و رفتار آن‌ها به شدت استدلالی و قاطعانه می‌باشد. آن‌ها عموماً توانایی انعطاف‌پذیری در تفکر را ندارند و این موضوع می‌تواند در روابط بین فردی آن‌ها مشکلات زیادی ایجاد کند. زمانی که نظرات این افراد توسط همسرانشان پذیرفته نمی‌شود، عصبانی و تحریک‌پذیر می‌شوند. این رفتار نه تنها به احساسات و عواطف خودشان آسیب می‌زند، بلکه روابط آن‌ها را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. حساسیت شدید نسبت به انتقادات ممکن است باعث شود که این افراد هر گونه نظری را به چالش بکشند و به سادگی آن را به‌عنوان یک حمله شخصی تعبیر کنند. علاوه بر این، آن‌ها معمولاً نسبت به مشکلات آفرینی و رفتارهای غیرعادی خود بینش کافی ندارند و درک صحیحی از ناراحتی‌هایی که ممکن است به دیگران وارد کنند، ندارند و اساساً این کمبود خودآگاهی می‌تواند به زنجیره‌ای از درگیری‌ها و سوء تفاهم‌ها منجر شود که برای هر دو طرف، یعنی همسر و خود فرد، مضر است [۲].

افراد پارانوئید از وابستگی بیش از حد می‌ترسند و نزدیکی بیشتر را به‌عنوان تهدیدی برای از دست دادن استقلال و آزادی خود تلقی می‌کنند. در نتیجه، آن‌ها به‌طور پیوسته در تلاش هستند تا از ایجاد روابط عمیق عاطفی با همسران خود جلوگیری کنند و به رفتاری که ممکن است منجر به وابستگی به همسرشان شود، به شدت دوری می‌کنند. این افراد معمولاً تمایل دارند که دیواری بین خود و دیگران، به‌خصوص همسرشان، ایجاد کنند تا از هرگونه نزدیکی عاطفی یا ارزیابی منفی خود جلوگیری کنند. علاوه بر موارد ذکر شده، یک فرد مبتلا به اختلال شخصیت پارانوئید اغلب به موضوعات گوناگون، به ویژه نظرات سیاسی، علاقه‌مند باشد و معمولاً به طرز جذابی درباره این موضوعات صحبت کند، تا حدی که شریک زندگی او ممکن است تحت تأثیر قرار گرفته و مجذوب وی شود. با این حال، مشکل زمانی آغاز می‌شود که همسر او نظرات متفاوتی را ابراز کند؛ در این صورت، افراد پارانوئید از مواضع خود کوتاه نمی‌آیند و به شدت و خصومت با همسر خود برخورد می‌کنند [۷]. بنابراین خشم، بدگمانی، عدم اعتماد به شریک زندگی و حسادت در افراد دارای شخصیت پارانوئید از جمله عواملی هستند که می‌توانند تأثیرات منفی عمیقی بر روابط زناشویی و صمیمیت آن‌ها داشته باشند. این احساسات منفی نه تنها کیفیت ارتباطات عاطفی را کاهش می‌دهند، بلکه می‌توانند به بروز رفتارهای خشونت‌آمیز علیه همسر منجر شوند [۹].

۳. نتیجه‌گیری

افراد پارانوئید دارای خصوصیتی از جمله سوء ظن، بدگمانی، خشم و عصبانیت نسبت به همسر خود و عدم انعطاف در فکر خود می‌باشند و مدام ترس از خیانت از جانب همسر خود دارند. زندگی با یک فرد مبتلا به اختلال شخصیت پارانوئید می‌تواند بسیار چالش برانگیز باشد. بسیاری از ازدواج‌ها به دلیل همسر دارای اختلال شخصیت پارانوئید از هم پاشیده شده‌اند. متأسفانه زوج‌های درگیر اغلب از وجود این اختلال در شریک زندگی خود آگاه نیستند. در عوض، زوج‌ها اغلب تعجب می‌کنند که چرا همسرانشان در طرز تفکر و شیوه‌های زندگی‌شان بدین شکل رفتار می‌کنند. آن‌ها همچنین رفتارهای اجتنابی و یا انتقام جویانه‌ای را در پی می‌گیرند که این رفتارها خود وسیله‌ای برای تقویت افکار و رفتارهای پارانوئیدی می‌شود و ازدواج به سمت جدایی و رابطه میان زن و شوهر به سمت نابودی رهسپار می‌شود. با شناسایی ویژگی‌ها و رفتارهای اشخاص دارای شخصیت پارانوئید در بستر روابط با همسر و خانواده می‌توان به درک بهتری از این افراد و برنامه‌ریزی برای بهبود رابطه زناشویی افراد درگیر با این اختلال با همسران خود و همچنین آگاهی و آموزش به همسران این اشخاص نایل آمد.

۴. مراجع

۱. پورمحسنی کلوری، ف. و افسر، ر. (۱۴۰۳)، "بررسی رابطه ترس از صمیمیت و افکار پارانویاگونه با مشکلات زناشویی: نقش میانجی سبک دلبستگی"، روانشناسی بالینی و شخصیت.
2. Ezeakunne, M. F. (2023). "The Benefits of Using Couple/Individual Therapies and Medical Interventions in the Treatment of Paranoid Personality Disordered Spouse: A Case Study," *International Journal For Psychotherapy In Africa*, 8(1).
۳. انصاری علی، احمدیان علیرضا. (۱۳۹۲). "بررسی ابتلای همزمان اختلالات روانپزشکی در افراد همسر آزار (مطالعه کیفی)".
۴. فیست، جس، و فیست، گریگوری جی، و تامی، ان رابرتس. (۲۰۱۳). *نظریه های شخصیت*. ترجمه یحیی سید محمدی (۱۴۰۰). ویراست هشتم. تهران: نشر روان.
5. American Psychiatric Association. *DSM - Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. Retrieved.
6. Ellis, M. E. (2020). "Living with paranoid personality disorder: How our family survived."
7. Kasalova, P., Prasko, J., Kantor, K., Zatkova, M., Holubova, M., Sedlackova, Z., ... & Grambal, A. (2018). "Personality disorder in marriage and partnership—a narrative review," *Neuroendocrinology letters*, 39(3), 159-71.
8. Mary V. Seeman (2016). "Pathological Jealousy: An Interactive Condition, *Psychiatry*," 79:4, 379-388.
9. Collazzoni, A., Ciocca, G., Limoncin, E., Marucci, C., Mollaioli, D., Di Sante, S., ... & Jannini, E. A. (2017). "Mating strategies and sexual functioning in personality disorders: a comprehensive review of literature," *Sexual Medicine Reviews*, 5(4), 414-428.